

JONÁŠ ZÁBORSKÝ V ZBIERKACH KRAJSKÉHO MÚZEA V PREŠOVE

Erik ONDRIA

Abstract: *Jonáš Záborský in the collections of the Regional museum in Prešov.* Jonáš Záborský in the collections of the Regional Museum in Prešov. The personality, activities and work of Jonáš Záborský have been dealt with in the past by a number of authors from various disciplines. Some museums have also been interested in scientific research and acquisition activities related to this Slovak national leader and his life, or in objects related to him. During the second half of the 20th century, the Regional Museum in Prešov, formerly the Museum of the Slovak Republic, also had the field of literary history as part of its scientific research and acquisition priorities. The personality of Jonáš Záborský thus fell within the sphere of interest of the Prešov museum staff. The paper focuses on the analysis and presentation of selected collection objects of the Regional Museum in Prešov with reference to the person of Jonáš Záborský and his activities in eastern Slovakia.

Key words: Jonáš Záborský. Župčany. Literary history. Collection items. Regional Museum in Prešov.

V roku 2022 sme si pripomenuli 210. výročie narodenia kňaza, spisovateľa a národného buditeľa Jonáša Záborského. Jeho osobnosť priťahovala už počas jeho života pozornosť širokého spektra záujemcov z radov príbuzných, jednotlivcov, učiteľov, spolupracovníkov, kritikov, kolegov, národných buditeľov, farníkov, úradníkov či príslušníkov vtedajšej svetskej, ale aj cirkevnej vrchnosti a spoločnosti. Od jeho smrti v roku 1876 sa záujem o jeho osobu sústredil predovšetkým u bádateľov pôsobiacich v rozličných vedných disciplínach a odboroch. K interdisciplinárnemu prístupu objektívneho poznávania, analyzovania a prezentovania osobnosti Jonáša Záborského prispelo už viacero autorov z histórie, literárnej vedy a literárnej histórie, lingvistiky, novinárstva, dejín cirkví, práva, archívnictva, filozofie či etiky. Nemenej zaujímavý je pohľad muzeológie a kultúrneho dedičstva, ktorému sa v tomto príspevku budem venovať. Aj napriek faktu, že pôjde prakticky o sondu do zbierok jedného múzea, a tým len o čiastkový materiálový výstup z pohľadu múzejníctva a kultúrneho dedičstva, resp. zbierkových predmetov po Jonášovi Záborskom, pokúsim sa predstaviť vybranú činnosť a pôsobenie Záborského prostredníctvom konkrétnych zbierkových predmetov, ktoré sa zachovali v Krajskom múzeu (KM) v Prešove.¹

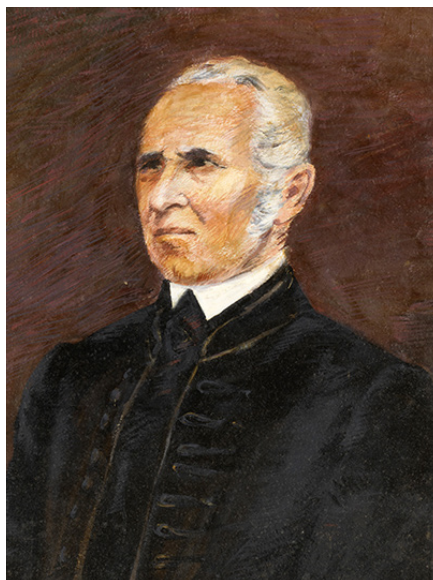
Literárna história predstavovala popri dejinách robotníckeho hnutia, Slovenskej republiky rád, národopisu a prírodných vied prioritnú oblasť akvizičného a vedecko-výskumného zamerania múzea v Prešove. V rámci spomenutých výskumných

1 V texte používam na označenie Krajského múzea v Prešove zjednodušené termíny „prešovské múzeum“ či „múzeum“.

oblastí plnilo prešovské múzeum aj funkciu oblastného ústavu. Múzeum tak bolo už počiatočkom 60. rokov 20. storočia vyprofilované ako kultúrna inštitúcia s presne stanovenými špecifikami v rámci vedeckého výskumu a pracovnej činnosti, ktorej dokumentačná funkcia zachytávala konkrétne ohraničené oblasti v rámci jednotlivých historických regiónov, nachádzajúcich sa najmä na východe Slovenska. Oblasť východného Slovenska v období od najstarších čias po súčasnosť bola rovnako určená aj pre akvizičnú a výskumnú činnosť múzea v Prešove a dokumentovanie predmetov v oblasti literárnej histórie.²

Aj napriek faktu, že sa s cieľavedomou zberateľskou činnosťou v múzeu v Prešove začalo prakticky od jeho založenia v roku 1945, rozsiahlejšiu a organizovanejšiu činnosť v tomto smere evidujeme až v priebehu 50. rokov 20. storočia, jednak po rozšírení zamestnaneckej základne múzea, no najmä po ukončení adaptačných prác na novom sídle múzea, budove Rákociho paláca. Pamiatky z literárnej histórie boli spoiatku organizované radom osobností, v ktorom boli zastúpení externí odborní spolupracovníci múzea, keďže samostatní odborní pracovníci na úseku literárnej histórie boli v múzeu zamestnávaní až od polovice 60. rokov 20. storočia. Predmety z literárnej histórie, najskôr evidované v rámci oddelenia dejín feudalizmu, boli od roku 1971 vyčlenené do samostatnej zbierky s názvom *Literárna história*.³

Už samotné zameranie zberateľskej a výskumnej činnosti späté so životom a osobnosťou Jonáša Záborského bolo v prešovskom múzeu pomerne logickým vyústením, nakoľko Záborský prežil na východe Slovenska podstatnú časť svojho života, z toho 23 rokov v Župčanoch neďaleko od Prešova. V roku 1967 bolo v oddelení dejín feudalizmu evidovaných vyše 1 200 predmetov z literárnej histórie. Už v tomto období boli materiály o Jonášovi Záborskom najpočetnejšou skupinou.⁴ Ak-

Portrét Jonáša Záborského od maliara Mikuláša Dica, zdroj: zbierka Umeleckej histórie Krajského múzea v Prešove, U209 – Dic, M.: Jonáš Záborský

- 2 PAŽUR, Štefan. Vznik a vývoj Múzea Slovenskej republiky rád. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 24-25; SNINČÁK, Jozef. Oddelenie dejín feudalizmu. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 50.
- 3 Archív Krajského múzea v Prešove, Dokumentačné oddelenie, Zbierka Literárnej histórie, Kniha prírastkov literárnej histórie 1, 226 s.; *Kniha prírastkov literárnej histórie* 2, 14 s.
- 4 Spomenutých 1 200 exponátov bolo spracovaných na 796 kartotečných lístkoch. Išlo najmä o knihy, rukopisy, fotokópie z proveniencie predovšetkým východoslovenských autorov a tlačiarní. Popri J. Záborskom boli cennými exponátmi zastúpení aj autori a osobnosti ako A. Pavlovič, A. Duchnovič, J. Ruby, J. Andraščík, J. Fedák, J. Konček či J. Tomášik-Dumín. SNINČÁK, Jozef. Oddelenie dejín feudalizmu. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 54-55.

*Pohľad na výstavu o Jonášovi Záborskom situovanú v Krajskom múzeu v Prešove, 1957;
zdroj: Krajské múzeum v Prešove*

vizícii a výskumu zbierkových predmetov a materiálov z radov literárnej histórie sa v múzeu v Prešove venovala zvýšená pozornosť. Aj práve preto predstavovala najmä v 60. a 70. rokoch 20. storočia literárna história zrejme jeden z najvýraznejšie sa rozširujúcich odborných úsekov múzea, ako počtom nadobudnutých predmetov, tak aj v rovine vedeckých výskumov či prezentačných aktivít.

Pracovníci a externí spolupracovníci múzea v Prešove nadobúdali predmety literárnej histórie všetkými dostupnými spôsobmi. Časť z nich bola múzeu darovaná, časť bola kúpená od súkromných osôb alebo z antikvariátov, menší celok bol nadobudnutý tzv. zberom, no množstvo predmetov bolo nadobudnutých aj výskumom. Práve v súvislosti s nadobúdaním predmetov výskumom narazili pracovníci múzea v súvislosti (nielen) s Jonášom Záborským na roztrieštenosť materiálov v rozličných inštitúciách: „*Pri spracovávaní literárnej minulosti východného Slovenska najväčšou ťažkosťou je, že literárne materiály o spisovateľoch východného Slovenska sú roztratené po celej republike, v súkromných i štátnych archívoch. Tak napríklad pozostalosť Jonáša Záborského nachádza sa na ôsmich miestach (v Národnom múzeu v Prahe, Literárnom archíve MS v Martine, Slovenskom národnom múzeu v Martine, v býv. Eparchiálnej knižnici (v Prešove, pozn. E. O.), Kolegiálnej knižnici v Prešove, Štátnej vedeckej knižnici v Prešove, vo vlastivednom múzeu (súčasnom Krajskom múzeu v Prešove, pozn. E. O.) a v súkromnom archíve).*“⁵ Z tohto dôvodu plánovali pri sústreďovaní dokumentov, rukopisov

5 SEDLÁK, Imrich. Z literárnych zaujímavostí. In *Nové obzory*, 1960, č. 2, s. 167-168; Dokumenty a materiály k Jonášovi Záborskom je dnes možné nájsť, ako to prezentoval aj historik Peter Zubko, napríklad v Arcibiskupskom archíve v Košiciach (Archivum archiepiscopale Cassoviense) či okrajovo aj na fare v Župčanoch a pod. ZUBKO, Peter. *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013, s. 9.

a ďalších materiálov literárnej histórie pôvodom z východného Slovenska, zriadiť v prešovskom múzeu inštitúciu literárneho archívu. Ten by tak slúžil kultúrnym účelom, no najmä pre potreby vedeckého bádania, v snahe podrobnejšie a odbornejšie spracovať jednotlivé úseky literárnej minulosti východného Slovenska.

Ambiciózny plán v podobe vytvorenia literárneho archívu, ktorý by dokumentoval literárne dejiny východného Slovenska si vyžadoval (popri vhodných depozitných priestoroch na uloženie značného množstva dokumentov) najmä ďalších odborníkov, ktorí by tento materiál našli, získali, spracovali a odborne popísali. Aj napriek skutočnosti, že oficiálne v prešovskom múzeu literárny archív nikdy nevznikol, evidujeme v zbierke *Literárna história* množstvo materiálov a dokumentov, po Jonášovi Záborskom nevynímajúc, ktoré sú výsledkom výskumnej činnosti niekdajších pracovníkov múzea.

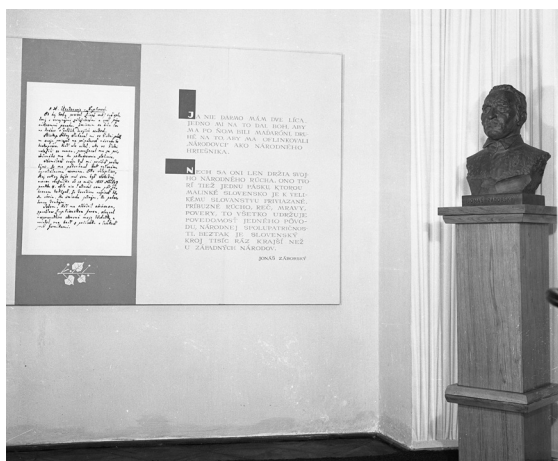
Jonáš Záborský sa stal vôbec prvou významnou osobnosťou, na ktorú bol v oblasti literárnej histórie v múzeu v Prešove orientovaný vedecký výskum a s ním súvisiaca akvizičná a výstavná činnosť. Práve Záborského pozostalosť, ktorá obsahovala zachránený rukopisný, obrazový a knižný materiál, sa stala základom vznikajúcej zbierky literárnej histórie.⁶ Z nadobudnutého materiálu a ukončeného výskumu k Jonášovi Záborskému tak začali postupne vznikať prvé výstavy, ktoré boli venované tejto osobnosti literárneho života na východnom Slovensku. Prvou z výstav venovaných „župčianskemu samotárovi“, ako ho v názve svojej knihy označil Viliam Jariabek, bola výstava s názvom *Život a dielo Jonáša Záborského*, ktorá bola inštalovaná v stĺpovej sieni v budove Rákociho paláca v roku 1957.⁷ Na výstave, ktorú pripravili Jozef Hlinka a Imrich Sedlák, mohli návštevníci vidieť pôvodné materiály o živote a diele Jonáša Záborského, vzácne rukopisy z Matice slovenskej v Martine a Národného musea v Prahe, ako aj fotokópie jeho tvorby, pôvodné vydania jeho diel, literatúru o jeho osobe či umelecké diela.⁸ Materiály a dokumenty pre túto výstavu boli pôvodne pripravené pre otvorenie pamätnej izby Jonáša Záborského v kaštieli po rodine Puľských v Župčanoch, čo sa však v 50. rokoch 20. storočia nezrealizovalo.⁹

6 BILÝ, Marián. Úsek literárnej histórie Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove a budovanie jeho zbierkového fondu. In *Nové obzory*, 1979, č. 21, s. 417.

7 Niektoré zdroje uvádzajú rok 1956 ako rok konania výstavy. KONČEK, Emil. Krajské múzeum v Prešove. In *Nové obzory*, 1959, č. 1, s. 154.

8 SNINČÁK, Jozef. Oddelenie dejín feudalizmu. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 56-57.

9 Súhlas na zriadenie Pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch dalo Povereníctvo školstva a kultúry ČSR 21. novembra 1956. Jej otvoreniu však predchádzala cieľavedomá a systematická dokumentácia Záborského tvorby, pozostalosti a diela, ako aj ďalších osobností a udalostí literárneho života, predovšetkým z prostredia Šariša, sústreďovanie literatúry, výtvarných diel, múzejných artefaktov a pod. Prvý pokus o otvorenie Pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch prebehol už počas roku 1956. Pamätná izba mala byť otvorená pri 80. výročí úmrtia Záborského. Pre nehody, nedoriešenie potrebných administratívno-právnych záležitostí a nepochopení miestnych občanov však tento pokus stroskotal. SEDLÁK, Imrich. *Päťdesiat rokov v slovenskom národnom živote*. Martin : Matica slovenská, 2011, s. 42; BILÝ, Marián. Úsek literárnej histórie Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove a budovanie jej zbierkového fondu. In *Nové Obzory*, 1979, č. 21, s. 417.

Vstupná miestnosť Pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch, 1966; zdroj: Krajské múzeum v Prešove

Kralická biblia Jonáša Záborského;
zdroj: zbierka Literárnej histórie Krajského múzea
v Prešove, LH4856 - Rodinná Kralická biblia Jonáša
Záborského, Biblia sacra

dície východného Slovenska.¹¹ Otázky na vytvorenie podobného múzea dostávala poštou aj vtedajšia redakcia *Nových obzorov*, ročenky Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove. Redakcia potvrdila plány na vytvorenie literárneho múzea pre východné Slovensko, ktoré pôvodne zamýšľali zriadiť na druhom poschodí prešovského ko-

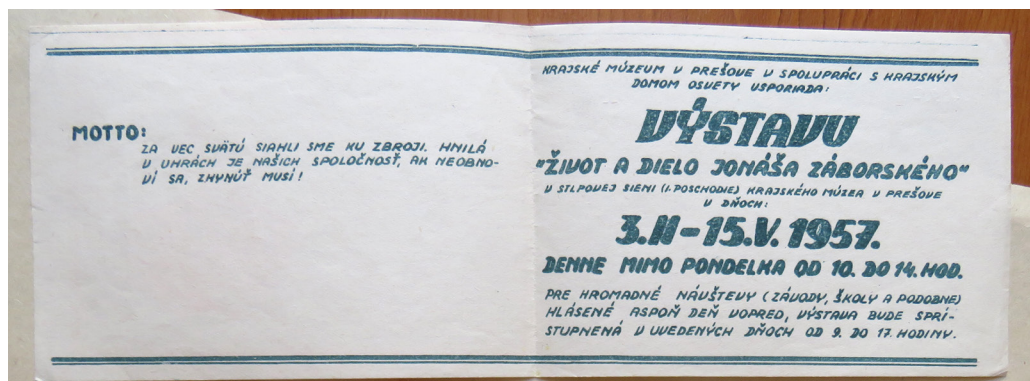
Myšlienku vytvorenia pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch sa podarilo oživiť o 10 rokov neskôr. Dňa 30. januára 1966 bola pri príležitosti 90. výročia Záborského úmrtia slávnostne otvorená Pamätná izba Jonáša Záborského v Župčanoch. V tejto pamätnej izbe sa v 11 vitrínach nachádzali tak originálne predmety, ako aj kópie, ktoré predstavovali životnú cestu a činnosť Jonáša Záborského. Návštevníci sa tak mohli oboznámiť s pôvodom, mladosťou a štúdiami Záborského, dokumentmi k jeho pôsobeniu na východnom Slovensku (s dominantným zastúpením dokumentov k jeho pôsobeniu a činnosti v Župčanoch), ukážkami jeho autorskej činnosti (próza, dramatická tvorba, poézia, teologická a historická tvorba) či materiálmi o jeho kontaktoch s ostatnými národnými buditeľmi a osobnosťami v 19. storočí. Pamätná izba bola doplnená o samostatný výstavný celok v podobe imitovanej pracovne Jonáša Záborského, s vystavenou časťou jeho osobnej knižnice.¹⁰

V plánoch rozvoja literárneho múzejníctva na Slovensku v druhej polovici 60. rokov 20. storočia bolo vybudovanie Literárneho múzea Jonáša Záborského v Prešove, ktoré sa malo zameriavať na literárne tra-

10 ONDRIA, Erik. Pamätná izba Jonáša Záborského a múzejná expozícia Literárnych tradícií východného Slovenska v Župčanoch. In *Župčany v premenách času*. Župčany : Obecný úrad v Župčanoch, 2018, s. 173-174.

11 SEDLÁK, Imrich. Literárne tradície a naše múzeá. In *Nové obzory*, 1963, č. 5, s. 320; SNINČÁK, Jozef. Výstava o literárnom živote východného Slovenska v Múzeu SRR v Prešove. In *Nové obzory*, 1963, č. 5, s. 351.

légia už v roku 1967. V rámci pracovnej činnosti na najbližšie obdobie bolo v tomto smere nutné vypratať druhé poschodie kolégia a za pomoci kolegov z príbuzných odborných inštitúcií vykonať dodatkové výskumy v jednotlivých obdobiach literárnej histórie.¹² Múzeum literárnych tradícií v Prešove nebolo v druhej polovici 60. rokov 20. storočia zriadené. Aj napriek tomu bol v roku 1969 pripravený Návrh ideového libreta pre stálu literárnu expozíciu v prešovskom múzeu.¹³

Pozvánka na výstavu o J. Záborskom v roku 1957; zdroj: Krajské múzeum v Prešove

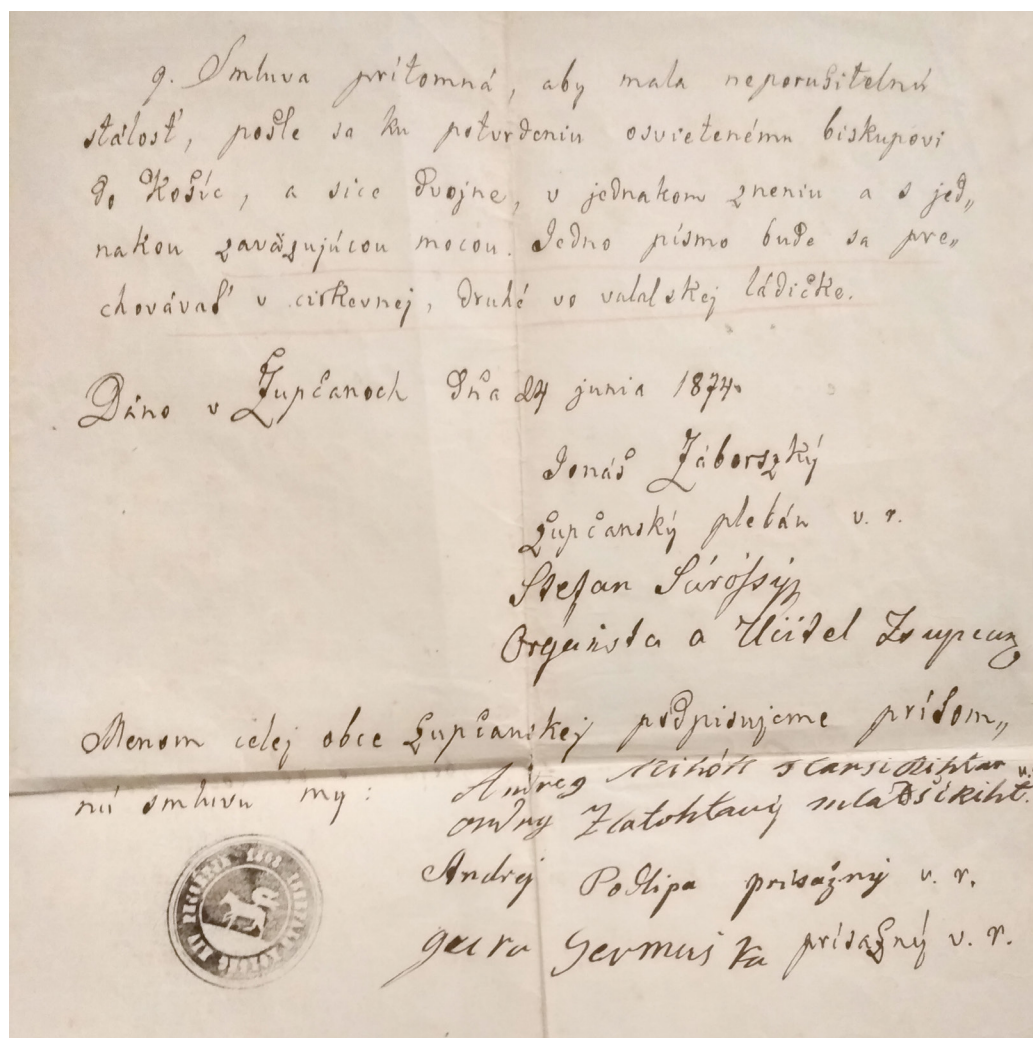
Snaha pracovníkov múzea o vytvorenie stálej literárnej expozície priniesla ovocie v januári 1976, keď bola po prerobení, rozšírení o ďalšie priestory, prevedení dodatočných výskumov a akvizičnej činnosti, a tak po praktickom prepracovaní pôvodnej pamätnej izby Jonáša Záborského, sprístupnená *Expozícia literárnych tradícií východného Slovenska v Župčanoch*. V ôsmich miestnostiach ponúkala návštevníkom prierez literárnou históriou východného Slovenska (bola zasadená do celonárodného kontextu) od najstarších čias až po socialistickú literatúru.¹⁴ Jonáš Záborský mal v rámci jednotlivých expozičných celkov samostatné postavenie a bola mu venovaná najväčšia výstavná miestnosť. V tejto súvislosti išlo o prepracovanejší a modernejší model expozície oproti pôvodnej pamätnej izbe. Popri jeho dobovo zariadenej pracovni, ukážkach z autorskej tvorby či prezentácii literárneho odkazu spisovateľa si mohli návštevníci prezrieť samostatný celok pamiatok na počesť Záborského. Modernými edukačnými a dobovými prvkami boli nesporne premietacie zariadenie a ozvučenie celej miestnosti, prostredníctvom ktorého boli návštevníkom prehrávané zvukové nahrávky ukážok z tvorby J. Záborského, ale aj básne P. O. Hviezdoslava.¹⁵ Táto expozícia fungovala v obci Župčany do roku 2003.

12 Bude na východnom Slovensku múzeum literárnych tradícií? In *Nové obzory*, 1964, č. 6, s. 346.

13 Archív Krajského múzea v Prešove, Libretá, scenáre, výstavy, reінstalácie – Literárna história (LH = 13a 1, 13a 3, 13a 5, 13a 6), šk. 082-158-915, Návrh ideového libreta pre stálu literárnu expozíciu v Múzeu SRR v Prešove.

14 SEDLÁK, Imrich a kol. *Literárne tradície východného Slovenska: sprievodca po expozícii Múzea Slovenskej republiky rád v Župčanoch*. Bratislava : Osvetový ústav, 1976, s. 7-9.

15 JAROŠČÁKOVÁ, Kveta. Expozícia literárnych tradícií východného Slovenska skutočnosťou. In *Literárnomúzejný letopis*, 1977, č. 10, s. 118-119.

Posledná strana zmluvy k cintorínu v Župčianoch, zdroj: zbierka Literárnej histórie Krajského múzea v Prešove, LH 107 – Rukopis Jonáša Záborského pod názvom: Smluva strany cintíra

Posledným z prezentačných počínov uvedených v KM v Prešove, ktorý sa okrajovo venoval osobnosti Jonáša Záborského, bola výstava z roku 2022 s názvom *Z truhlice do vitríny* s podtitulom *Cesta zbierkových predmetov do múzea na príklade akvizície zo Župčian*. Jej kurátormi boli autor tohto príspevku a Zuzana Andrejová, etnologička KM v Prešove. Aj napriek skutočnosti, že výstava prioritne prezentovala proces múzejnej činnosti na príklade akvizičnej činnosti v múzeu z jedinej obce (Župčany), jej súčasťou bol výstavný segment venovaný Jonášovi Záborskému. Návštevníci tu mohli vidieť jeho bustu od F. Štefunku, portrét od M. Dica, ako aj dobové ukážky jeho diel, korešpondencie či písomnosti a fotografie, ktoré dokumentovali jeho činnosť a odkaz na východnom Slovensku.

Sústavná vedecko-výskumná a akvizičná činnosť v literárnej histórii priamo spätá s Jonášom Záborským, ktorú vykonávali pracovníci prešovského múzea sa teda odzrkadlila na prezentačnej činnosti múzea v podobe výstav, ale aj publikačnej

činnosti.¹⁶ Do dnešnej doby sa v múzeu zachovalo 155 zbierkových predmetov, ktoré majú priamy alebo nepriamy súvis s Jonášom Záborským. Pre potreby ich prehľadnejšieho priblíženia, resp. analýzy niektorých z nich ich rozdelím na tri kategórie. Do prvej z nich zaradzujem originálne predmety, pri ktorých možno Záborského označiť za ich priameho pôvodcu, ktorým budem v texte venovať zvýšenú pozornosť. V druhej kategórii ide o predmety, ktoré možno zaradiť medzi jeho autorskú literatúru (vydávanú aj po jeho smrti), ale aj práce o jeho dielach a nakoniec v tretej skupine budú predstavené sekundárne predmety, ktoré majú s jeho osobou najmenšiu spojitosť, resp. možno ich všeobecne označiť aj za dokumenty venujúce sa jeho odkazu či jeho popularizácii.

Predtým ako priblížim jednotlivé kategórie predmetov je potrebné predstaviť jeden zbierkový predmet, ktorý svojou podstatou a historickým pozadím vybočuje zo všetkých troch skupín, resp. ich svojím spôsobom prevyšuje. Kralická Biblia Jonáša Záborského¹⁷ totiž predstavuje zbierkový predmet, ktorý je spomedzi všetkých predmetov evidovaných v zbierkovom fonde KM v Prešove preukázateľne jediným, ktorý sa nachádzal v súkromnom vlastníctve tohto spisovateľa a kňaza, resp. jeho rodiny, a ktorý navyše Záborský nesporne, aj vzhľadom na svoje poslanie kňaza, často používal. Práve preto mu budem venovať zvýšenú pozornosť. Väzbu Biblie tvoria hovädzou kožou potiahnuté drevené dosky. Na koži je technikou slepotlače aplikovaná drobná kvetinová výzdoba. Knižná väzba tejto Biblie je opatrená dvojitém mosadzným kovaním, zopínajúcim knihu pomocou dvoch kožených spôn, ukončených mosadznými zapínacími prackami.¹⁸

Táto Biblia bola vydaná v Bratislave (niekedy je v literatúre označovaná aj ako bratislavská či prešporská) v roku 1787 kníhtlačiarňou Františka Augustína Patzka. Záborského evanjelická Biblia odkazuje na jeho pôvodné vierovyznanie, resp. pôvodné vierovyznanie jeho rodiny. Kniha primárne vychádzala z Hallskej Biblie a je vydaná v biblickej češtine a písaná novogotickou fraktúrou. Úvodné vyobrazenie na frontospise je od medirytca Marcusa Weinmanna,¹⁹ s jeho podpisom (M: Weinmann Sc. Posony), ktorý je doplnený o citát z Kralickej Biblie z evanjelia podľa Jána:

- 16 Z publikačnej činnosti pracovníkov a spolupracovníkov múzea z tohto obdobia o Jonášovi Záborskom pozri: HLINKA, Jozef. Výstava „Život a dielo Jonáša Záborského“ v Krajskom múzeu v Prešove. In *Múzeum*, roč. 4, 1957, s. 447-448; LAZAR, Ervín. Jonáš Záborský v Prešove. In *Prešovský vysokoškolák*, roč. 2, 1957, č. 1, s. 4; SEDLÁK, Imrich. Jonáš Záborský – významný spisovateľ východného Slovenska. In *Nový život*, roč. 6, 1957, č. 6, s. 3; SNINČÁK, Jozef. Pamätná izba Jonáša Záborského v Župčanoch pri Prešove. In *Múzeum*, roč. 11, 1966, č. 2, s. 43-45; SEDLÁK, Imrich a kol. *Literárne tradície východného Slovenska: sprievodca po expozícii Múzea Slovenskej republiky rád v Župčanoch*. Bratislava : Osvetový ústav, 1976, 78 s.
- 17 Zbierkový fond Krajského múzea v Prešove (ZF KMPO), zbierka Literárnej histórie (z LH), LH4856 – Rodinná Kralická Biblia Jonáša Záborského, Biblia sacra.
- 18 Zaujímavá je záložka, ktorá bola v knihe umiestnená. Išlo o list menšieho formátu s rukopisom Jonáša Záborského s odkazom na evanjelium podľa Matúša z Kralickej Biblie: „Bratia a sestry Ježišove.“ Mat 13:55-56. KAČMARÍKOVÁ, Viera. Aké tajomstvo uchováva stará Biblia. In *Príbehy zastaveného času*, Prešov : Krajské múzeum v Prešove, s. 26.
- 19 VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha : Libri, 2006, s. 1016.

Busta Jonáša Záborského od Fraňa Štefunka v zbierkovom fonde Krajského múzea v Prešove (LH1568 – Busta Jonáša Záborského), foto: Zuzana Andrejová

„Ptejte se na Písma.“ (Jan 5:39). Vyobrazenie predstavuje v hornej časti Ježiša Krista na piedestáli s prorokom Mojžišom po jeho pravici a veľkňazom Áronom po ľavici. V dolnej časti vyobrazenia sa nachádzajú evanjelisti Matúš, Marek, Lukáš a Ján, doplnení o ich atribúty (bytosť s tvárou človeka, lev, býk a orol). Na titulnom liste je červeno-čiernymi písmenami uvedený názov knihy *Biblia Sacra, to gest Biblj Swatá, a neb wssecka Swatá pisma, Starého y Nowého zákona, Ge wssj pilnostj opěť přehlednuta, podlé starých wydánj bratrských w nowě wydána*.²⁰ Starý zákon má v tejto Biblii 1 136 strán, Nový zákon 316 strán a kniha obsahuje dodatočné registre, zoznamy obsiahnutých kníh či vybrané modlitby.

Po stopách Záborského spisov a jeho Biblie sa v histórii vydalo ešte pred pracovníkmi prešovského múzea niekoľko slovenských osobností. Na počiatku druhého decénia 20. storočia bol do Župčian vyslaný Andrejom Halašom Jozef Gregor Tajovský, ktorý v tomto období pracoval v Prešove.

Ten mal pozbierať Záborského rukopisy na miestnej fare a zakresliť ju spolu so Záborského hrobom a kostolom v obci. Tajovského na fare uvítal najskôr vrčiaci pes, no tento spisovateľ spolu so svojou ženou „boli náchylní za Záborského rukopisy i do nohy si dať zahryznúť“.²¹ Na fare sa však podľa vtedajšieho farára nachádzali len cirkevné matriky, do ktorých Záborský zapisoval údaje a štyri – päť kníh, ktoré ostali z jeho knižnice. Žiadne z jeho veľkých spisov a „nikde nijakej stopy, nikde nijakého obrazu Záborského“.²² Keďže Tajovský hľadali na fare v Župčanoch rukopisy Záborského tvorby, zrejme nepotrebovali vidieť zvyšné knihy z niekdajšej Záborského knižnice, kde sa s najväčšou pravdepodobnosťou nachádzala aj Záborského Biblia. Dedukujem to na základe faktu, že približne o 10 rokov neskôr po Tajovských prišiel na faru do Župčian prvý školský inšpektor na Šariši, Pavel Gallo, ktorý mal rovnako záujem vidieť Záborského pozostalosť: „Farár, pravda, rozhovor viedol po maďarsky, a keď som sa vypytoval, či sa nenachádza nejaká literárna stopa a pozostatky po Záborskom, priniesol a ukázal mi rodinnú Bibliu Záborského,

20 Aj na titulnom liste je malá medirytina od Marcusa Weinmanna s baníckym výjavom z 18. storočia, ktorý je opäť doplnený citátom z Kralickej Biblie z evanjelia podľa Jána: „Ptejte se na Písma.“ (Jan 5:39).

21 TAJOVSKÝ, Jozef Gregor. Za rukopismi Záborského. In *Maco Mlieč a iné*. Martin : Matica slovenská, 2004, s. 107.

22 TAJOVSKÝ, Jozef Gregor. Za rukopismi Záborského. In *Maco Mlieč a iné*. Martin : Matica slovenská, 2004, s. 107.

Fara v Župčanoch od Juraja Daňa, zdroj: zbierka Umeleckej histórie Krajského múzea v Prešove, U91 – Daňo, J.: Pôsobisko Záborského

do ktorej podľa obyčají Záborský zapísal svoje i rodinné dáta. Chcel som ju vyžiadať pre Slovenské národné múzeum, no farár mi ju nechcel dať s odvolaním sa na biskupský úrad... Aby vec nezapadla, upozornil som popri inom aj rímskokatolícky biskupský úrad v Košiciach, tiež príležitostne univ. profesora Dr. Alberta Pražáka, ktorý usilovne stopoval slovenské literárne hodnoty a po mojom upozornení išiel do Župčian, či sa nenájde po Záborskom aj niečo iné. Neviem, či sa podarilo aspoň Bibliu pre múzeum zachrániť...²³

Bibliu sa v konečnom dôsledku podarilo zachrániť pre prešovské múzeum a bola nadobudnutá kúpou za 1 500 Kčs v roku 1975. Gallom spomínaný záznam na predsádke knihy, ktorý do nej vpísali Záborskí, zvýšil z múzejného pohľadu kultúrno-spoločenskú hodnotu tohto zbierkového predmetu. Ide o výpočet najdôležitejších rodinných životných udalostí. Záznam napísaný v Biblii Jonáša Záborského spomínajú v preklade už autori, ktorý sa tomuto národnému buditeľovi venovali v skoršom období.²⁴ Po dôslednom prepise a analýze celého textu však kvôli istým nezrovnalostiam v transkripcii tohto záznamu uvádzame celý text prepisu s poznámkami.²⁵ Prvých päť riadkov tohto zápisu zaznamenal Jozef Záborský, otec Jonáša:

23 GALLO, Pavel. *Pamäti*. Bratislava : SAPAC, 2004, s. 107-108.

24 LAZAR, Ervín. *Jonáš Záborský. Život – Literárne dielo – Korešpondencia*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, s. 17-18; JARIABEK, Viliam. *Jonáš Záborský – župčiansky samotár. Život a dielo v dokumentoch*. Martin : Osveta, 1981, s. 188-189.

25 Za pomoc s prepisom a analýzou textu napísaného na predsádke Kralickej Biblie Jonáša Záborského, ako aj za pomoc s analýzou textových častí písomností z fary v Župčanoch ďakujem Mgr. Márii Kaletovej, PhD.

*Biblia Josephy Zaborszy. M(anu) p(ropria)*²⁶
*Karolus Zaborszky est natus anno 1807*²⁷
*Jonas Zaborszky est natus anno 181[2]*²⁸
Anna Zaborszky est nata anno 1819.
*Anna Zaborszki decessit seu moriit an(n)o D(omi)ni 1827.*²⁹

Zvyšný rukopis patrí Jonášovi Záborskému, ktorý tu uviedol svoje základné životopisné údaje:

Jonas Záborszky natus 1812 die 3. Febr(uarii) ex Josepho Záborszky et Anna Tomcsányi, levantibus Joan(n)e Thomka et Maria Öerdög !:consorte Simeonis Lehoczky:/
Josephus Záborszky obiit in Domino die 16 Julii 1843
Zaděkoval sem w Rankovcach 6. Febr. a do Koších přišel 16ho 1842. Pomazání kněžské sem přigal 9 Nov. 1843.
Uvodní kázeň v Pazdišovcach sem držel dne 4 Jan. 1835.
Odešel sem z Košic dne 7 a přišel sem do Vídně dne 13 Sept. 1850
*Odešel sem z Vídně 17 Febr. 1853, přišel na faru do Župčan 13 Marca 1853. Resignatio 26 Febr.*³⁰
Examen Synodale dne 20 Sept. 1853
Inštallován sem byl v Župčanoch 15 Aug. 1854
Matka Anna Tomčani zomrela 12 Aug. 1862
*Brat Karol + 15 janu. 1875. Deti jeho: Ernest, Ján*³¹*a Karol !:býva v Horňom Kalniku:/, Anna,*³²*Zusanna, Terezia.*³³

26 V zápise priezviska chýba písmeno K.

27 Viliam Jariabek udáva vo svojej knihe rok 1801, podľa matriky narodených sa však Karol Záborský narodil 27. novembra 1807. Hornie Jaseno ev. a. v. matriky narodených 1803 – 1847, 1 – 268, s. 11. Dostupné na: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQD-GSY?cc=1554443 & personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AKH3L-27F> cit. 19. 10. 2022.

28 Posledné číslo roka narodenia Jonáša je zle čitateľné, dátum jeho narodenia je však všeobecne známy – 3. február 1812. Hornie Jaseno ev. a. v. matriky narodených 1803 – 1847, 1 – 268, s. 27. Dostupné na: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQD-G7H?cc=1554443 & personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AKH3L-VSG> cit. 19. 10. 2022.

29 Viliam Jariabek prepisuje v knihe rok 1824, správne má byť 1827. JARIABEK, Viliam. *Jonáš Záborský – župčiansky samotár. Život a dielo v dokumentoch*. Martin : Osveta, 1981, s. 188-189.

30 *Resignatio* Viliam Jariabek vynechal.

31 Meno Ján je v origináli jasne napísané a následne preškrtnuté, Viliam Jariabek ho vo svojom prepise neuvádza.

32 Annu Viliam Jariabek v knihe neuvádza.

33 Jariabek urobil vo svojom prepise z dvoch osôb jednu.

Záborského vlastnou rukou je navyše na ľavej predsádke napísaný citát, ktorý vyjadroval jeho vzťah k Biblii, v ktorej nachádzal všetky odpovede v živote: „Pre svoju vo Knihe tej shľadáje vieru dôkazy každý i hľadané každý dôkazy nájde tuto.“

Do prvej kategórie zbierkových predmetov, kde možno Záborského označiť za autora originálu či pôvodcu, možno zaradiť úradné knihy pochádzajúce z farskej administratívy v obci Župčany. Prvou z nich je *Účtovná kniha farského kostola v Župčanoch a filiálneho kostola v Malom Šariši od 1. novembra 1839 do roku 1892 (Liber Rationum Parochialis Ecclesiae Zsebfalu nec non Filialis Ecclesiae Kis-Sáros a 1.mo Novembris 1839 usque annum 1892)*.³⁴ Táto účtovná kniha, vedená spočiatku v latinčine, od roku 1868 výlučne v maďarčine, bola písaná Jonášom Záborským v rokoch 1853 – 1874. Záborský do nej zapisoval rozličné výdavky spojené s vedením fary v Župčanoch. Išlo predovšetkým o výdavky za bohoslužobné predmety či pomôcky – oleje do lampášov, vosk, víno, hostie; ďalej výdavky na údržbu kostola ako bola oprava strechy, okien, na opravu krypty Sárossyovcov, a extraordinares, teda výnimočné výdavky.

Podrobnejšie je finančný stav fary v Župčanoch, jej vývoj a hospodárenie uvedené vo *Farskom denníku kostola v Župčanoch od roku 1856/7 (Diarium Parochialis Ecclesiae Zsebfalu ab anno 1856/7)*.³⁵ Tento denník zaviedol sám Jonáš Záborský a uvádzal doň okrem príjmov a výdavkov Župčian aj samostatné zápisy pre Malý Šariš. Denník vedený od roku 1856 uvádza počiatočný stav farskej pokladnice v Župčanoch a za každým ukončeným kalendárnym rokom bola urobená finančná bilancia hospodárenia. Tento denník viedol Záborský spočiatku v latinčine, ktorá bola od 70. rokov 19. storočia kombinovaná so zápsmi v maďarčine a od roku 1876 boli zápisy už vedené výlučne v maďarskom jazyku. Zápisy v slovenčine sa v denníku do roku 1876 objavujú výnimočne. Od roku 1875 už denník nevedol Jonáš Záborský. Zápisy sú vedené do roku 1900 s presahom do rokov 1905, resp. 1909, keďže sa v jeho závere nachádzajú zoznamy birmovancov z uvedených rokov so zápisom ich mena, priezviska, bydliska, birmovného mena a mena birmovného rodiča.

Zápisy sú v tomto denníku vedené vo forme príjmov a výdajov. Výdaje sú v niektorých prípadoch rovnaké ako v *Účtovnej knihe farského kostola v Župčanoch a filiálneho kostola v Malom Šariši od 1. novembra 1839 do roku 1892*, teda ide o výdavky za bohoslužobné predmety či pomôcky, ako boli oleje do lampášov, vosk a víno, ďalej výdavky na nákup šindľov, údržbu kostola ako napr. oprava strechy a okien, nákup farby a štetcov na bielenie kostola, ktoré boli doplnené o výdavky za služby organistovi, zvonárovi, murárovi pri oprave kostola, cigánom za železné náradie či výdavky na oleje a látku (bavlnu) pre chorých. Na druhej strane príjmy zahrňovali financie za zvonenie, pohreby, milodary zo „zvončeka“ na sviatky, ďalej dane od osôb, z pozemkov, resp. dary a fundácie (za náhrobok) a pod.

Do tejto kategórie písomností zaradzujeme aj *Súpis intimátov od roku 1841 zo Župčian (Protocollum Intimatorum ab anno 1841 Zsebfál.)*.³⁶ V tejto knihe môžeme nájsť oznámenia cirkevnej vrchnosti nižším inštanciam, teda listy, ktoré prišli na faru a boli prepísané kňazmi do tohto protokolu. Rukopis Jonáša Záborského nachádzame na stranách 87 až 156 v tejto knihe. Medzi zápsmi možno nájsť odpisy biskupských

34 ZF KMPO, z LH, LH4854 – Účtovné záznamy župčianskej fary za r. 1839 – 1892.

35 ZF KMPO, z LH, LH4853 – Pokladničný denník J. Záborského za r. 1857 – 1875.

36 ZF KMPO, z LH, LH4852 – Protokol administrat.-práv. nariadení župčianskej fary.

*Perokresba fary v Župčanoch kde pôsobil Jonáš Záborský,
zdroj: zbierka Literárnej histórie Krajského múzea v Prešove,
LH5111 – fotografia perokresby fary v Župčanoch*

po jeho príchode na faru do Župčian v 50. rokoch 19. storočia, ktorý vo svojej publikácii analyzoval Peter Zubko.³⁷

Dokument významnej povahy predovšetkým z pohľadu dejín obce Župčany, v ktorom Jonáš Záborský figuruje a o ktorý sa výrazne pričínal, predstavuje tzv. *Smluvu strany cintíra*.³⁸ Otázka pochovávania bola v obci v 19. storočí riešená hneď niekoľkokrát. V Župčanoch sa pochovávalo predovšetkým v okolí kostola a to od jeho postavenia v stredoveku (okrajovo na vedľajších, dočasne zriadených cintorínoch). Tieto kapacity však už boli vyčerpané. Popri otázke kapacít a rozlohy cintorínov v Župčanoch a Malom Šariši vyvstával ešte jeden etický problém. Pochovávanie v území, na ktorom sa zvyšné cintoríny nachádzali sprevádzali problémy v podobe vyrážania spodnej vody v daždivých obdobiach cez rok. Prakticky od 50. rokov 19. storočia sa snažil Záborský tieto problémy riešiť aj cez cirkevnú vrchnosť, najmä prostredníctvom výmeny pozemkov a založenia nového cintorína.³⁹

Zmluva o využívaní nového cintorína v Župčanoch, spoločného pre všetky vierovyznania, spolu s prístupovou cestou, bola napísaná vlastnou rukou Jonáša Záborského. Ide o trojstrannú dohodu medzi vtedajším „župčanským plebánom“ Jonášom Záborským, učiteľom a organistom Štefanom Sárossym a zástupcami obce Župčany (Andrej Mihók – starší richtár, Ondrej Zlatohlavý – mladší richtár

37 Ako vo svojej monografii uviedol Peter Zubko: „Jonáš Záborský pri svojom príchode zapísal, že na fare sa nachádzali protokolárne knihy: dve s odpismi intimátov a biskupských obežníkov, tri matričné knihy (z toho dve staršie), tri knihy účtov (z toho dve staršie)... Účtovné knihy boli tri, knihy intimátov dve: (1) z rokov 1801 – 1840 a (2) vedená od roku 1840...” ZUBKO, Peter. *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013, s. 112.

38 ZF KMPO, z LH, LH 107 – Rukopis Jonáša Záborského pod názvom: *Smluva strany cintíra*.

39 ZUBKO, Peter. *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013, s. 51-52.

a dvaja prisažní – Andrej Podlipa a Juro Germuška). V tejto zmluve sa pre potreby funkčného využívania nového cintorína zamieňajú vhodnejšie pozemky vo vlastníctve župčianskeho farára a organistu, za pozemky vo vlastníctve obce, na ktorých stál starý cintorín. Zmluva, napísaná s úvodným vysvetlením situácie a deviatimi bodmi podmienok a sankcií, bola signovaná 24. júna 1874 v Župčanoch a podľa bodu 9 mala byť jej kópia zaslaná na potvrdenie aj biskupovi do Košíc.

Na Žiadosti malošarišských občanov⁴⁰ pre polepšenie finančnej a životnej situácie učiteľa a organistu v Malom Šariši, figuruje Jonáš Záborský ako osoba dosvedčujúca platnosť a záväznosť napísaného textu. Žiadosť, obojstranne napísaná v šarišskom dialekte na jednom listovom hárku v dňoch 20. – 27. apríla 1873 (20. apríla napísanie žiadosti v Prešove, 27. apríla jej verifikovanie Záborským), obsahuje na svojej poslednej strane osvedčenie napísané Jonášom Záborským potvrdzujúce platnosť uvedenej žiadosti a dosvedčujúce „krížikové“ podpisy menovaných žiadateľov.⁴¹ Nový cintorín v Župčanoch (súčasný) bol založený v roku 1876 po Záborského smrti.⁴² Jonáš Záborský bol poslednou osobou pochovanou na starom pohrebnom mieste pri kostole Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch.

Výskum v literárnej vede je neodmysliteľne spätý so štúdiom korešpondencie autorov literatúry a ich dopisovateľov. Ako poznamenal Ervín Lazar: „*Korešpondencia je veľmi dôležitým prameňom pre poznanie spisovateľovej osobnosti a jeho diela.*“⁴³ Túto skutočnosť si odborní pracovníci v múzeu dobre uvedomovali, nakoľko sa tu dochovalo hneď niekoľko desiatok listov medzi Jonášom Záborským a jeho dopisovateľmi. V zbierke *Literárna história* sa v súvislosti so Záborským nachádzajú ako kópie dokumentov jeho osobnej korešpondencie, ktoré boli získané výskumom a zaevidované do zbierky *Literárna história*, tak aj originály. Nakoľko patrí osobná korešpondencia medzi významné historické pramene a zároveň cenné a pomerne žiadané zbierkové predmety, zaradil som ju do prvej kategórie predmetov.

Kópie listov Jonáša Záborského určené Martinovi Hattalovi⁴⁴ sa do múzea dostali v roku 1973.⁴⁵ Pracovníci múzea získali tieto kópie z Literárneho archívu Národného

40 ZF KMPO, z LH, LH61 – Žiadosť malošarišských občanov: Polepšení pláci učiteľskej.

41 Záborský vystupoval ako verifikátor pravosti listín a ich obsahu ako vzdelaná osoba a lokálna autorita pri podobných a majetkovoprávných počinoch v Župčanoch, Malom Šariši či okolí. Ako spomínajú pamätníci zo Župčian na jeho osobu, ktorých výpoveď zachytil Jozef Gregor Tajovský vo svojej spomienkovej črte: „*Vlastná ich ruka to písala. Na moj dušu, je pravda pravdivá. A čo oni napísali, to mohlo ísť pred pánov do Prešova.*“ TAJOVSKÝ, Jozef Gregor. Za rukopismi Záborského. In *Maco Mlieč a iné*. Martin : Matica slovenská, 2004, s. 109.

42 ZUBKO, Peter. *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013, s. 52.

43 LAZAR, Ervín. *Jonáš Záborský. Život – Literárne dielo – Korešpondencia*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, s. 219.

44 ZF KMPO, z LH, LH2502 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 22. 7. 1869; LH2503 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 9. 7. 1869; LH2504 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 22. 2. 1869; LH2505 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 28. 2. 1868; LH2506 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 30. 7. 1867; LH2507 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 27. 5. 1867; LH2508 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 2. 3. 1866; LH2509 –

musea v Prahe. Listy Jonáša Záborského Martinovi Hattalovi sa týkali predovšetkým rozličnej problematiky súvisiacej s publikačnou činnosťou Jonáša Záborského (vydávanie kníh, prijatie či odmietnutie textu, reakcie recenzentov), názorov na práce iných národovcov či ich osobnosť a konanie, vzťahov a spormi medzi jednotlivými národovcami a Záborským (A. I. Dobriansky, A. Duchnovič, G. Fejérpataky-Belopotocký, P. J. Šafárik, J. K. Viktorin a pod.). Obsahovali zmienky o situácii, v ktorej sa nachádzala Matica slovenská, vzťahoch s vyššími cirkevnými predstaviteľmi či o situácii v redakciách jednotlivých časopisov, do ktorých Záborský prispieval. Sú v nich zaznamenané tiež výmeny kníh a finančné transakcie, ktoré sa na tieto knihy viažu a v neposlednom rade tiež zdravotný stav Záborského či informácie o jeho záвете a poručenie prác a zostatkových financií Matici českej.

Cennými zbierkovými predmetmi sú originály listov, ktoré sa do múzea v Prešove dostali od Ervína Lazara, medzi Jonášom Záborským a Adamom Hlovíkom, Antonom Ľudovítom Munyayom, cirkevnými nadriadenými a inými osobami.⁴⁶ Predmetom týchto listov napísaných ešte v 40. rokoch 19. storočia sú predovšetkým otázky týkajúce sa Záborského pôsobenia v Rankovciach. Text listov je zameraný na jeho činnosť v cirkevnej správe tejto evanjelickej farnosti, problematiku jeho prestupu z evanjelickej viery na katolícku, kde je Záborský v texte niektorých listov prítomný výlučne ako tretia osoba (nie ako autor listu či jeho adresát) a nachádzajú sa tu prirodzene aj informácie o vzťahoch s jednotlivými dopisovateľmi (predovšetkým s giraltovským farárom Adamom Hlovíkom). Takmer pri všetkých evidova-

List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 26. 3. 1866; LH2510 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 31. 1. 1866; LH2511 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 3. 1. 1866; LH2512 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 9. 12. 1865; LH1213 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 14. 1. 1865; LH2514 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 29. 4. 1867; LH2515 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 12. 11. 1865; LH2516 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 5. 5. 1860; LH2517 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 7. 6. 1860; LH2518 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 8. 12. 1864; LH2519 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 8. 5. 1865; LH2520 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 23. 6. 1865; LH2521 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 25. 9. 1865; LH2522 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 23. 10. 1865; LH2539 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 12. 11. 1874; LH2540 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 1. 12. 1873; LH2541 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 30. 11. 1870; LH2542 – List J. Záborského M. Hattalovi nap. v Župčanoch 1. 10. 1869.

- 45 Niektoré z týchto listov publikoval Ervín Lazar vo svojej monografii: LAZAR, Ervín. *Jonáš Záborský. Život – Literárne dielo – Korešpondencia*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, s. 236-251; Časti z niektorých listov okrajovo publikoval vo svojej knihe aj Viliam Jariabek, porovnaj: JARIABEK, Viliam. *Jonáš Záborský – župčiansky samotár. Život a dielo v dokumentoch*. Martin : Osveta, 1981, s. 127, 135, 150, 185.
- 46 ZF KMPO, z LH, LH5993 – Latinský rukopisný list od J. Záborského A. Ľ. Munyayovi; LH5994 – Latinský rukopisný list od J. Záborského A. Hlovíkovi; LH5995 – Rukopisný list J. Záborského A. Hlovíkovi; LH5996 – Latinský rukopis. list so slov. dodatkom od ev. sen. A. Hlovíka; LH6001 – Rukopisný list od M. Š. Ferjenčíka adresovaný pravdepodobne J. Záborskému; LH6008 – Rukopisné listy J. Záborského (11 kusov + 5 rukopisných listov).

ných listoch Jonáša Záborského v zbierke *Literárna história* ide o dokumenty, kde Záborský figuruje ako odosielateľ listu, nie jeho adresát.

Druhou kategóriou zbierkových predmetov k osobnosti Jonáša Záborského v KM v Prešove sú, prirodzene, predmety a publikácie literárneho charakteru. Ich obsahovému zameraniu či literárnokritickému hodnoteniu sa v texte venovať nebudem, jednak kvôli skutočnosti, že to nie je podstatou tohto príspevku, a tiež kvôli faktu, že sa tejto problematike venovali iní autori.⁴⁷ Najcennejšie tituly v tejto kategórii predstavujú predovšetkým knihy, ktoré boli vydané ešte za Záborského života, resp. knihy vydané po jeho smrti ešte v 19. storočí. K týmto publikáciám patrí zbierka kázni *Múdrosť života ve chrámových řečech* z roku 1853,⁴⁸ dráma *Lžedimitrijady. Búrky lžedimitrijovské v Rusku* z roku 1866,⁴⁹ z prozaickej tvorby *Dva dni v Chujave* z roku 1873⁵⁰ a z poézie *Básne dramatické* z roku 1895.⁵¹

Pomerne výrazne zastúpenou skupinou literárnej činnosti Jonáša Záborského v zbierke *Literárna história* predstavujú jeho dramatické práce. Popri rozličných výberoch z jeho diela⁵² sú v zbierke zastúpené predovšetkým rozličné vydania *Najdúcha*,⁵³ resp. pracovný scenár hry Jonáša Záborského *Bitka pri Rozhanovciach*⁵⁴ a prepracované vydanie *Alžbety Bátoryčky*,⁵⁵ určené na javiskovú realizáciu. Mimoriadne zaujímavý knižný exponát z dramatickej tvorby Jonáša Záborského predstavuje svojím ojedinelým vydaním faksimile *Bitky u Rozhanoviec*.⁵⁶ Táto 124-stranová kniha viazaná v doskách potiahnutých béžovou koženkou o rozmeroch 19 x 21 cm bola vydaná pri príležitosti otvorenia Pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch

47 K obsahovej kritike, rozboru literatúry a literárnej problematike Záborského diel bližšie: LAZAR, Ervín. *Jonáš Záborský. Život – Literárne dielo – Korešpondencia*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, 366 s.; MRÁZ, Andrej. Postavenie Jonáša Záborského vo vývine slovenskej literatúry. In *Nové obzory*, 1962, č. 4, s. 191-207; ČEPAN, Oskár. Záborského dielo ako „Plané žehry“ a „Nebezpečný kontraband“. In *Nové obzory*, 1976, č. 18, s. 217-225; RAKÚS, Stanislav a kol. *Biografické štúdie VIII. Zborník referátov z vedeckej konferencie o Jonášovi Záborskom usporiadanej v Martine* 22. – 23. 1. 1976. Martin : Matica slovenská, 1978, 282 s.; JURČO, Ján. Ludovýchovný charakter novely Jonáša Záborského *Dva dni v Chujave*. In *Nové obzory*, 1979, č. 21, s. 191-207; LEHUTA, Emil. *Dramatik Jonáš Záborský*. Bratislava : Národné divadelné centrum, 1998, 323 s.

48 ZF KMPO, z LH, LH4395 – Pôvodné vydanie I. zväzku diela J. Záborského: *Múdrosť života*.

49 ZF KMPO, z LH, LH94 – *Búrky lžedimitrijovské v Rusku*.

50 ZF KMPO, z LH, LH88 – Kniha: Jonáš Záborský – *Dva dni v Chujave*.

51 ZF KMPO, z LH, LH92 – J. Záborský, *Básne dramatické*.

52 ZF KMPO, z LH, LH90 – Kniha: Výber z diela III, autor Jonáš Záborský (1954); LH1563 – Kniha: Výber z diela IV, autor Jonáš Záborský (1954).

53 ZF KMPO, z LH, LH97 – Brožované vydanie divadelnej hry Jonáša Záborského *Najdúch* (1940); LH102 - Brožované vydanie divadelnej hry Jonáša Záborského *Najdúch* (1952); LH1565 – J. Záborský: *Najdúch*.

54 ZF KMPO, z LH, LH1697 – Pracovný scenár hry Jonáša Záborského *Bitka pri Rozhanovciach* (nedat.).

55 ZF KMPO, z LH, LH1564 – Cyklostylované brožované vydanie dramatickej práce J. Záborského *Alžbety Bátoryčka* (1958).

56 ZF KMPO, z LH, LH1692 – Faksimile dramatického diela Jonáša Záborského *Bitka pri Rozhanovciach* (1966).

v roku 1966. Publikácia obsahuje venovanie vydavateľa (Matica slovenská v Martine) a podpisy jej správcu Juraja Pašku a vedúceho LA MS Michala Kocáka. Medzi jeho publikácie zaradzujem v tejto kategórii aj jeho autobiografie a životopisy. V zbierke *Literárna história* sú evidované knihy *Rodine v Zábore*⁵⁷ z roku 1924 a *Nákres životopisný*.⁵⁸

Z prózy Jonáša Záborského sú v zbierke *Literárna história* evidované prvé dva diely výberu z jeho prozaickej literárnej činnosti,⁵⁹ ako aj novšie súborné vydania jeho prác.⁶⁰ Jeho prozaická tvorba je v zbierke zastúpená hneď niekoľkými vydania-
mi Záborského zrejme najznámejšej knihy *Dva dni v Chujave*.⁶¹ Výpočet prozaických prác Jonáša Záborského v zbierke *Literárna história* uzatvárajú jeho diela *Kulifaj*⁶² a *Faustiáda*.⁶³ V zbierke sa okrem už spomenutých *Básní dramatických* nenachádzajú ďalšie práce zo Záborského vydaní poézie.⁶⁴

Ako je možné z uvedeného prehľadu evidovaných zbierkových predmetov z literárnej činnosti Jonáša Záborského vidieť, v KM v Prešove sa nenachádzajú všetky Záborského vydané práce (všetky diela básnickej, prozaickej a dramatickej tvorby). Popri istej snahe vytvoriť v múzeu v počiatkoch formovania a presadzovania jeho akvizičnej činnosti „literárny archív“, teda databázu literárnych, literárnohistorických prác, dokumentov a pod. však k tomuto kroku nedošlo. Pre múzejné výstupy v podobe expozičnej, výstavnej a ďalšej prezentačnej činnosti, postačilo zhromažďovať fotografické reprodukcie jednotlivých prác či ich celkov. Navyše, nie vždy bolo možné získať originál dokumentu či konkrétnej práce. Práve preto sú v zbierke vo veľkej miere evidované aj fotografické kópie literárnych prác Záborského, ktorých originály v zbierke absentujú. Akvizičná činnosť literárnej tvorby Jonáša Záborského sa tak v prešovskom múzeu postupne presunula od evidencie predmetov zameraných primárne na vedecký výskum (a v tejto súvislosti na kreovanie databázy materiálov) až k požiadavkám múzejnej odbornej i laickej verejnosti po vhodných prezentačných exponátoch (na danú dobu).⁶⁵

57 ZF KMPO, z LH, LH1581 – Kniha: *Rodine v Zábore* (1924).

58 ZF KMPO, z LH, LH1585 – Kniha: *J. Záborský – nákres životopisný* (1912).

59 ZF KMPO, z LH, LH1560 – Kniha: *Jonáš Záborský – Výber z diela I.* (1953); LH1561 – Kniha: *Jonáš Záborský – Výber z diela II.* (1953)

60 ZF KMPO, z LH, LH6429 a LH6430 – Kniha: *J. Záborský – Dielo I. a II.* (1989).

61 ZF KMPO, z LH, LH89 – Kniha: *Jonáš Záborský – Dva dni v Chujave* (1948); LH91 – Kniha: *Jonáš Záborský – Dva dni v Chujave*; LH5588 – *J. Záborský – Dva dni v Chujave* (1935); LH5665 – *J. Záborský – Dva dni v Chujave* (1959).

62 ZF KMPO, z LH, LH5587 – Kniha: *J. Záborský – Kulifaj* (1935).

63 ZF KMPO, z LH, LH5645 – Kniha: *J. Záborský – Faustiáda* (1984).

64 V skoršom období boli evidované Záborského *Žihadlice*, no zrejme kvôli nevyhovujúcemu stavu boli zo zbierky vyradené. Nepodarilo sa mi zistiť, v ktorom roku bola táto publikácia vydaná. Evidenčné číslo tohto zbierkového predmetu však nebolo z praktických dôvodov prehľadu v evidencii pridelené žiadnemu inému predmetu. ZF KMPO, z LH, LH116 – *Žihadlice*.

65 Zbierkotvorná činnosť v súvislosti s predmetmi spojenými s osobnosťou Jonáša Záborského naznačuje dlhodobú a cieľavedomú činnosť niekdajších pracovníkov múzea v nadobúdaní literatúry k Jonášovi Záborskému. Napriek tomuto faktoru však v zbierkovom fonde KM v Prešove absentujú niekoľké práce tohto autora, medzi nimi aj posledná

Pracovníci Múzea Slovenskej republiky rád evidovali v zbierke *Literárna história* aj literatúru, ktorá sa zaoberala Záborského životom a činnosťou. Nájde sa medzi nimi predovšetkým práce vydané ešte v 20. storočí. Ide o publikácie ako *Antika v literárnych teóriách Jonáša Záborského* od Viery Pallovej⁶⁶ či *Župčiansky samotár* od Viliama Jariabka.⁶⁷ Viacerými prácami je v zbierke zastúpená publikačná činnosť Ervína Lazara⁶⁸ a Ruda Brtáňa,⁶⁹ ktorá je v prevažnej miere nedatovaná. Medzi literatúru venujúcu sa osobnosti Záborského zaradzujem aj evidovaných sprievodcov po expozíciách, výstavách, alebo pamätných izbách ako napríklad tej v Zábóri.⁷⁰

Poslednú kategóriu zbierkových predmetov, ktoré prezentujú skôr Záborského odkaz vo viacerých smeroch, predstavujú predovšetkým vyobrazenia spojené so Záborským a jeho pôsobením, ale aj rozličné fotografie, pozvánky na výstavy a plagáty. Zrejme najvýraznejším z predmetov v tejto skupine je *portrét Jonáša Záborského* od maliara Mikuláša Dica.⁷¹ Tento portrét z roku 1966, o rozmeroch 70 x 55 cm namaľovaný kombinovanou technikou (olej, pastel) na kartóne, zobrazuje osobu Jonáša Záborského podľa dochovanej fotografie z pravého trištvrtého profilu. Záborský je na ňom vyobrazený v kňazskom rímsko-katolíckom rúchu na tmavom pozadí. Medzi dielo zo širšieho súboru búst významných slovenských osobností môžeme zaradiť *Bustu Jonáša Záborského*⁷² od Fraňa Štefunku. Záborského busta je vyrobená z patinovanej sadry a aj napriek faktu, že je v evidencii zbierkových predmetov doba jej vytvorenia označená ako „nedatované“, pochádza pravdepodobne z 50. rokov 20. storočia.

V zbierke *Umelecká história* sú evidované ešte dva obrazy od maliara Juraja Daňa, ktoré majú spojitosť s osobou Jonáša Záborského. Prvá maľba s názvom *Pôsobisko Jonáša Záborského*⁷³ bola vyhotovená v roku 1957 olejomaľbou na kartóne o rozmeroch 34 x 45,5 cm. Je na nej vyobrazená stará fara v Župčanoch, kde Jonáš Záborský pôso-

vydaná Záborského publikácia. Aj napriek istému prerušeniu akvizičnej činnosti v súvislosti s predmetmi viažucimi sa k Jonášovi Záborskému predstavujú *Dejiny Kráľovstva Uhorského od počiatku do časov Žigmundových* najvýraznejší prvok Záborského historizujúcej tvorby. Táto kniha sa navyše nenachádza ani v príručnej knižnici múzea. V zbierke sa však nachádzajú fotografie ukážok z tohto rozsiahleho diela Jonáša Záborského: ZF KMPO, z LH, LH5187, LH5188, LH5209 a LH5211 – Fotokópie ukážok zo Záborského *Dejín kráľovstva Uhorského*.

66 ZF KMPO, z LH, LH1582 – Kniha: *Antika v literárnych teóriách Jonáša Záborského*, autor Viera Pallová (1944).

67 ZF KMPO, z LH, LH5440 – Kniha: Viliam Jariabek – *Jonáš Záborský, župčiansky samotár* (1981).

68 ZF KMPO, z LH, LH6024 – E. Lazar – *Jonáš Záborský – jeho život a dielo*; LH6026 – E. Lazar – *Jonáš Záborský – jeho život a literárne dielo*; LH6028 – E. Lazar – práca o dramatickej tvorbe J. Záborského; LH6030 – E. Lazar – *Básnický profil J. Záborského*; LH6031 – E. Lazar – *J. Záborský a východné Slovensko*.

69 ZF KMPO, z LH, LH6167 – R. Brtáň – súbor štyroch prác o J. Záborskom; LH6498 – R. Brtáň – *J. Záborský*; LH6499 – R. Brtáň – *Dramatik, satirik a realista J. Záborský*; LH6500 – R. Brtáň – *Básnická činnosť J. Záborského*; LH6501 – R. Brtáň – tri články o J. Záborskom.

70 ZF KMPO, z LH, LH5726 – Kniha: *Pamätná izba J. Záborského v Zábóri* (1983).

71 ZF KMPO, zbierka *Umelecká história* (ďalej z UH), U209 – Dic, M.: *Jonáš Záborský*.

72 ZF KMPO, z LH, LH1568 – Busta Jonáša Záborského.

73 ZF KMPO, z UH, U91 – Daňo, J.: *Pôsobisko Záborského*.

*Delegácia osôb zo Záboria pri hrobe Jonáša Záborského v Župčanoch,
zdroj: Krajské múzeum v Prešove*

bil. V popredí pred farou je na obraze situovaná hospodárska budova, ktorá k fare prislúchala, podobne ako aj vchod do ovocnej záhrady. Druhá maľba má s Jonášom Záborským súvis len okrajovo, no opäť má súvis so šarišským prostredím v ktorom pôsobil. *Dom v Župčanoch*,⁷⁴ ako autor nazval tento obraz, predstavuje vyobrazenie jedného z vidieckych domov v obci Župčany, ktorú Záborský stvárňoval vo svojich literárnych prácach. Konkrétne ide o maľbu znázorňujúcu starý drevený dom, ktorý má strechu pokrytú slamou. Dom je obielený vápnom a modrou farbou. Pred domom sa nachádza záhradka so zanedbaným plotom a za domom sýpka. Aj tento obraz je namaľovaný technikou olejomaľby na kartón o rozmeroch 36 x 46 cm. Pri tomto obraze nadviazal Daňo expresívne cítenou plenérovou maľbou s pastóznym rukopisom na šarišské krajinárstvo prvej polovice 20. storočia, na Mikuláša Jordána a najmä Ernesta Rákošiho.⁷⁵ Do istej miery dokresľuje táto maľba spolu s obrazom župčianskej fary predstavu maliara o dobe, keď v obci Jonáš Záborský pôsobil.

Fotografický materiál evidovaný v zbierke *Literárna história* prezentuje odkaz Jonáša Záborského hneď v niekoľkých smeroch.⁷⁶ Nájdeme tu napríklad fotografie, na

74 ZF KMPO, z UH, U93 - Daňo, J.: *Dom v Župčanoch*.

75 Za pomoc pri analýze a odborných popisoch zbierkových predmetov z radov umeleckej histórie ďakujem historikovi umenia Mgr. Jozefovi Ridillovi.

76 Takmer pri všetkých fotografiách je priložený v evidencii zbierky aj negatív. Uvádzam len vybrané fotografické zbierkové predmety pre ilustráciu rozsahu a tematiky tohto

ktorých je zachytený Jonáš Záborský,⁷⁷ perokresby inšpirované jeho fotografiou,⁷⁸ perokresby fary a kostola v Župčanoch,⁷⁹ ale aj fotografie ostatných Záborského pôsobísk.⁸⁰ Okrajovo sú v zbierke evidované aj fotografie zachytávajúce výstavy, ktoré sa v 20. storočí venovali Jonášovi Záborskému a jeho literárnej činnosti.⁸¹ Evidované sú aj fotografie znázorňujúce náhrobníky a pamätníky venované Záborskému,⁸² pamätne tabule,⁸³ ale aj pietne akty kladenia vencov a kultúrnych podujatí, ktoré sa konali pri týchto dnes už kultúrnych pamiatkach na Jonáša Záborského v priebehu 20. storočia.⁸⁴ Z rozličných dôvodov sú v zbierke evidované ešte v skoršom období aj fotografie rôznych častí jeho publikačnej činnosti nedochovanej v zbierkovom fonde múzea (titulné listy, obálky, originály rukopisov, korešpondencia a pod.),⁸⁵ ale aj fotografie predmetov, ktoré sú v zbierkovom fonde múzea evidované⁸⁶ či publikácií, ktoré vyšli na tému J. Záborského.⁸⁷ Zastúpené, i keď v minimálnej miere, sú tiež fotografie z divadelných hier spätých s Jonášom Záborským.⁸⁸

V zbierkovom fonde KM v Prešove sú tiež evidované rozličné pozvánky a plagáty týkajúce sa Jonáša Záborského. I keď sú tieto materiály produktom vedľajšieho charakteru a na Záborského majú minimálne napojenie, dotvárajú kolorit zbierkových predmetov evidovaných v zbierkach múzea. Nájdeme medzi nimi pozvánky

materiálu v zbierke, nie všetky fotografické zbierkové predmety evidované v zbierke *Literárna história*.

77 ZF KMPO, z LH, LH4877 – Čiernobiela fotografia J. Záborského; LH5039 – Fotokópia portrétu J. Záborského.

78 ZF KMPO, z LH, LH117 – Čiernobiela fotografia J. Záborského.

79 ZF KMPO, z LH, LH5110 a LH5111 – Fotografie perokresby kostola a fary v Župčanoch.

80 ZF KMPO, z LH, LH5097 – Fotografia fary v Pozdišovciach.

81 ZF KMPO, z LH, LH4873 – Záber z výstavy „Život a dielo Záborského“ v múzeu SRR r. 1957; LH5156, LH5155 – Fotografie interiéru pamätnej izby J. Záborského v Župčanoch.

82 ZF KMPO, z LH, LH4902 – Čiernobiele fotografie pamätníka J. Záborského (Záborie); LH4935 – Fotografia pomníka J. Záborského v Prešove; LH5143 – Fotografia prvého náhrobku J. Záborského v Župčanoch; LH5157 – Fotografia makety náhrobku J. Záborského (súčasného osadeného na jeho hrobe).

83 ZF KMPO, z LH, LH5140 – Fotografia pamätnej tabule J. Záborského v Košiciach; LH5158 – Fotografia pamätnej tabule na fare v Župčanoch.

84 ZF KMPO, z LH, LH5036 – Fotografia zo spomienkových podujatí v Župčanoch; LH4938 – Fotografia zo spomienkovej slávnosti J. Záborského v Župčanoch; LH6890 – Fotografia Spolku slovenských spisovateľov v Župčanoch v roku 1942.

85 ZF KMPO, z LH, LH4894 a LH4895 – Fotografie titulných listov Rukopisy J. Záborského (2 diely); LH5016 – Fotokópie začiatku smutnohry J. Záborského *Chorvátska Helena* s uvedením osôb; LH5040 – Fotokópie Rukopisov J. Záborského z r. 1871 (5 strán); LH5218 – Fotokópie rozprávok J. Záborského z r. 1867, 6 strán; LH5232 – Fotokópia Vlastného životopisu; LH5117 – Fotokópia podpisu J. Záborského.

86 ZF KMPO, z LH, LH5153 a LH5154 – Fotokópie titulného listu a záznamu v Kralickej Biblii J. Záborského.

87 ZF KMPO, z LH, LH5093 – Fotokópia titulnej strany knihy E. Lazara: *J. Záborský*; LH5127 – Fotografia titulnej strany knihy *J. Záborský* od J. Botta.

88 ZF KMPO, z LH, LH4939 – Fotografia starej budovy DJZ v Prešove; LH5100 – Záber z divadelného predstavenia *Bátoryčky* od J. Záborského – J. Zborovjan v podaní členov DJZ v Prešove; LH5256 – Zábery z hier J. Záborského v podaní členov DJZ v Prešove, 10 fotografií.

na výstavy⁸⁹ či plagáty,⁹⁰ ktoré na tieto výstavy odkazovali a pozývali návštevníkov múzea na ich prehliadku. V zbierke sa nachádzajú aj plagáty na ďalšie rozličné kultúrne podujatia, ktoré nemuseli súvisieť priamo s pôsobením Záborského v regióne východného Slovenska.⁹¹ Osobitý materiál v tejto súvislosti predstavujú evidované programy niektorých kultúrnych podujatí.⁹² Odborná evidencia takéhoto typu predmetov či písomností by z dnešného pohľadu už nebola možná a dnes sú takéto materiály ukladané spravidla v registratúrach či archívoch jednotlivých inštitúcií, múzeá nevynímajúc.⁹³

Jediným evidovaným predmetom numizmatického charakteru v zbierke *Literárna história* je pamätná medaila s vyobrazením Jonáša Záborského.⁹⁴ Vedenie Múzea Slovenskej republiky rád venovalo túto pamätnú medailu Jozefovi Repčákovi pri príležitosti 100. výročia úmrtia Jonáša Záborského za propagáciu jeho literárneho dedičstva. Medaila udelená knihovníkovi, historikovi a bibliografovi Jozefovi Repčákovi z 23. januára 1976 bola odovzdaná pri príležitosti otvorenia vysunutej expozície s názvom *Literárne tradície východného Slovenska*, ktorú v Župčanoch zriadilo Múzeum Slovenskej republiky rád.

Zbierkové predmety v súvislosti s osobou Jonáša Záborského, evidované vo fonde KM v Prešove, sú cenným materiálom pri spracovávaní, analýze a prezentovaní jeho osobnosti, dejín literatúry a východného Slovenska, i keď je potrebné dodať, že rozličnej hodnoty. Dokumentujú jeho činnosť na jednej strane ako kňaza, lokálnej autority, autora literatúry, národného buditeľa Slovákov a na druhej strane predstavujú jeho osobnosť ako predmet výskumného, umeleckého, literárneho záujmu či osobnosti vhodnej na zachovávanie a rozširovanie jeho odkazu. Aj napriek skutočnosti, že tieto predmety boli v minulosti primárne využívané predovšetkým na prezentačnú činnosť vo forme výstav a expozícií, predstavujú tiež významný zdroj informácií pre ďalší vedecký výskum z pohľadu viacerých vedných odborov.

89 ZF KMPO, z LH, LH95 a LH96 – Pozvánka vydaná pri príležitosti usporiadania výstavy „Život a dielo Jonáša Záborského“; LH5691 – Obrazová pozvánka DJZ: J. Záborský – Najdúch.

90 ZF KMPO, z LH, LH104 – Plagát Krajského múzea v Prešove propagujúci výstavu „Život a dielo Jonáša Záborského“.

91 ZF KMPO, z LH, LH111 – Plagát propagujúci VIII. Záborského večery vo Vrútkach.

92 ZF KMPO, z LH, LH112 – Program divadelného súboru Jonáša Záborského; LH113 – Program Závodného klubu ROH železničiarov vo Vrútkach propagujúci II. Záborského večery; LH115 – Program divadelného ochotníckeho súboru Jonáša Záborského pri UK dopravy a spojov vo Vrútkach.

93 Evidencia prevažnej väčšiny týchto predmetov bola zrejme spätá s ich pôvodným využitím a vystavením v Pamätnej izbe Jonáša Záborského v Župčanoch z konca 60. rokov 20. storočia. Tu totiž prezentovali v samostatnej vitríne aký vplyv mala tvorba a pôsobenie Záborského na spoločnosť, vzdelanie, kultúru a literárne tradície na Slovensku. TEMKOWITZ, Marián. *Pamätná izba Jonáša Záborského v Župčanoch*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo pre Múzeum SRR, 1969, 8 s.

94 ZF KMPO, z LH, LH6122 – Pamätná medaila J. Záborského J. Repčákovi od ved. Múzea SRR.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Archívy

Archív Krajského múzea v Prešove, Dokumentačné oddelenie; Expozícia literárne tradície východného Slovenska; Libretá, scenáre, výstavy, reinštalácie – *Literárna história*

Hornie Jaseno ev. a. v. matriky narodených 1803 – 1847, 1 – 268. Dostupná na: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQD-GSY?cc=1554443 & personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AKH3L>

Zbierkový fond Krajského múzea v Prešove, Zbierka *Literárna história*; Zbierka *Umelecká história*

Literatúra

BILÝ, Marián. Úsek literárnej histórie Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove a budovanie jeho zbierkového fondu. In *Nové obzory*, 1979, č. 21, s. 416-420.

BOTTO, Július. *Jonáš Záborský – náčrt životopisný, na 100-ročnú pamiatku jeho narodenia*. Martin : Kníhtlačiarsky účastinársky spolok, 1912, 72 s.

Bude na východnom Slovensku múzeum literárnych tradícií? In *Nové obzory*, 1964, č. 6, s. 346.

ČEPAN, Oskár. Záborského dielo ako „Plané žehry“ a „Nebezpečný kontraband“. In *Nové obzory*, 1976, č. 18, s. 217-225.

GALLO, Pavel. *Pamäti*. Bratislava : SAPAC, 2004. 138 s. ISBN 80-85535-15-7.

HLINKA, Jozef. Výstava „Život a dielo Jonáša Záborského“ v Krajskom múzeu v Prešove. In *Múzeum*, roč. 4, 1957, s. 447-448.

JARIABEK, Viliam. *Jonáš Záborský – župčiansky samotár. Život a dielo v dokumentoch*. Martin : Osveta, 1981, 228 s.

JAROŠČÁKOVÁ, Kveta. Múzeum Slovenskej republiky rád v Prešove (Sľubné perspektívy literárneho múzejníctva v Prešove). In *Literárnomúzejný letopis*, 1975, č. 9, s. 65-74.

JAROŠČÁKOVÁ, Kveta. Expozícia literárnych tradícií východného Slovenska skutočnosťou. In *Literárnomúzejný letopis*, 1977, č. 10, s. 113-119.

JURČO, Ján. Ľudovýchovný charakter novely Jonáša Záborského *Dva dni v Chujave*. In *Nové obzory*, 1979, č. 21, s. 191-207.

KAČMARÍKOVÁ, Viera. Aké tajomstvo uchováva stará Biblia. In *Príbehy zastaveného času*, Prešov : Krajské múzeum v Prešove, s. 26. ISBN 978-80-89952-014.

KOHOUT, Juraj (zost.). *Jonáš Záborský: Dva dni v Chujave, Najdúch, Vlastný životopis*. Bratislava : Tatran, 1974, 263 s.

KONČEK, Emil. Krajské múzeum v Prešove. In *Nové obzory*, 1959, č. 1, s. 153-157.

LAZAR, Ervín. *Jonáš Záborský. Život – Literárne dielo – Korešpondencia*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, 366 s.

LAZAR, Ervín. Jonáš Záborský v Prešove. In *Prešovský vysokoškólák*, roč. 2, 1957, č. 1, s. 4.

LEHUTA, Emil. *Dramatik Jonáš Záborský*. Bratislava : Národné divadelné centrum, 1998, 323 s. ISBN 80-85455-82-1.

- MRÁZ, Andrej. Postavenie Jonáša Záborského vo vývine slovenskej literatúry. In *Nové obzory*, 1962, č. 4, s. 191-207.
- ONDRIA, Erik. Pamätná izba Jonáša Záborského a múzejná expozícia Literárnych tradícií východného Slovenska v Župčanoch. In *Župčany v premenách času*. Župčany : Obecny úrad v Župčanoch, 2018, s. 171-179. ISBN 978-80-570-0011-2.
- ONDRIA, Erik. Podpisali Memorandum o spolupráci pre múzeum v Župčanoch. In *Prešovský večerník*. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné na: <https://www.povecernik.sk/kultura/podpisali-memorandum-o-spolupraci-pre-muzeum-v-zupcanoch/>
- ONDRIA, Erik. Cesta predmetov z dejín obce Župčany do vitrín múzea v Prešove. In *Prešovský večerník*. [cit. 20. 9. 2022]. Dostupné na: <https://presovsky-vecernik.sk/kultura/cesta-predmetov-z-dejin-obce-zupcany-do-vitrin-muzea-v-presove/>
- PAŽUR, Štefan. Vznik a vývoj Múzea Slovenskej republiky rád. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 9-38.
- RAKÚS, Stanislav a kol. *Biografické štúdie VIII. Zborník referátov z vedeckej konferencie o Jonášovi Záborskom usporiadanej v Martine 22. – 23. 1. 1976*. Martin : Matica slovenská, 1978, 282 s.
- SEDLÁK, Imrich. Jonáš Záborský – významný spisovateľ východného Slovenska. In *Nový život*, roč. 6, 1957, č. 6, s. 3.
- SEDLÁK, Imrich. Z literárnych zaujímavostí. In *Nové obzory*, 1960, č. 2, s. 165-168.
- SEDLÁK, Imrich. Literárne tradície a naše múzeá. In *Nové obzory*, 1963, č. 5, s. 319-323.
- SEDLÁK, Imrich a kol. *Literárne tradície východného Slovenska: sprievodca po expozícii Múzea Slovenskej republiky rád v Župčanoch*. Bratislava : Osvetový ústav, 1976. 78 s.
- SEDLÁK, Imrich. *Päťdesiat rokov v slovenskom národnom živote*. Martin : Matica slovenská, 2011. 221 s. ISBN 978-80-8128-013-9.
- SNINČÁK, Jozef. Pamätná izba Jonáša Záborského v Župčanoch pri Prešove. In *Múzeum*, 1966, č. 2, s. 44-45.
- SNINČÁK, Jozef. Oddelenie dejín feudalizmu. In *Dvadsať rokov Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1967, s. 49-62.
- TAJOVSKÝ, Jozef Gregor. Za rukopismi Záborského. In *Maco Mlieč a iné*. Martin : Matica slovenská, 2004, s. 105-110. ISBN 80-7090-756-8.
- TEMKOWITZ, Marián. *Pamätná izba Jonáša Záborského v Župčanoch*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo pre Múzeum SRR, 1969, 8 s.
- VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha : Libri, 2006, 1350 s. ISBN 80-7277-312-7.
- ZÁBORSKÝ, Jonáš. *Rodina v Záborí*. Košice : Štanglerovo kníhkupectví, Vojtěch Měrka, 1924, 55 s.
- ZUBKO, Peter. *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013, 182 s. ISBN 978-80-89489-13-8.